הגהות הב"ח

(A) גמ' והא שמאי והלל מודו ל"ל חיכת בית נמחק: (ב) שם והתגן המדלה עשרה דליים. נ"ב משנה היא פ"ד דטהרות

> לעזי רש"י פונ"ץ. קרקעית.

תום' הרא"ש (המשר) הני טעמי לענין לתלות והא דלא פריך לימא (למימר) תנן כתמים דלא כהלל משום דלא חשיב להני טעמא לטהר אלא לענין דתלינן ולא שרפינן. וא״ת מ״מ איכא למירמי וא"ת מ"מ איכא למירמי משום שוטה ומוך דחוק דמודי בהו שמאי. ומסתמא הזו כמו שאר מעת לעת דחולין ומאי שנא מחבית מקוה ומבוי וי"ל דהא לא קשיא ליה דמשום הני תרתי לא עבוד רבנן הני תרתי לא עבוד רבנן תקנתא לשרוף בחדא לריעותא דסגי בהכי דלא מטהרינן להו לגמרי וא"ת אכתי צריכי הני תרי לישני לטעמא דחדא לריעותא ותרתי לריעותא כי היכי דלא תיקשי ממקוה אנגע באחד בלילה דאפי? רבנן מודו בראוהו חי מבערב שטהור ברשות הרבים כדתניא בתוספתא וי״ל דלא קשיא ליה בווטפוגאר ידיא קשיאירו אלא הא דמטהרינן ברשות היחיד אבל הא דמטהרינן ברשות הרבים לא קשה כולי האי ובקל נוכל למצוא טעם לזה ולא נצטרך לחלק בין חדא ותרתי לריעותא: לאביי חדא ותרתי לריעותא: לאביי איכא מוך. הוה מצי למימר בין לאביי בין לובא איכא בינייהו שוטה: אמר הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה בו׳. וא״ת ולימא ליה הלל לו. ז' או די מא ייה הלל לנפשיה דההיא אפי׳ לחולין ובמעת לעת דוקא בקדשים או לתרומה למאן דאית ליה ולפי מאי דמפרש לקמן דכל הטומאות כשעת מציאתן היינו הטומאות כשעת מציאתן היינו דוקא לקדשים או לתרומה ניחא וכי חימא אכתי לימא לנפשיה דהכא לשרוף ובמעת לעת דוקא לתלות וי״ל דלגבי האי אית ליה לב״ה נמי טעם דפריה ורביה שלא רצו טעם דפויה חביה שלא יהא לבו להחמיר לשרוף שלא יהא לבו נוקפו ופורש. וא"ת א"כ לעיל דפריך להלל ממקוה דאילו מעת לעת שבנדה תולין והכא ממאות. לישני משום שלא הא לבו נוקפו ופורש. וי"ל דוראי מקדשים לקדשים איכא דוראי מקדשים לקדשים איכא לשנויי הכי דבעלמא החמירו לשרוף קדשים והכא לא רצו להחמיר כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל אי בעלמא נוקפו ופוו ש אבל אי בלכמא מטמאינן אפילו חולין לא מסתבר למימר דהכא תולין משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש: התם הלל הוא דקא טעי. והכא נמי צריך לשנויי טעי. והכא נמי צריך לשנויי לאינך לישני דמרגשת או דחזקה וא"ת וללישנא דחזקה אמאי לא מקשי ליה הלל מקופה דאמאי טמאות נימא העמד קופה על חזקתה כמו גבי אשה. וי"ל דמיירי בקופה שאינה בדוקה. אבל אשה בדוקה היא ולא כהך לישנא דאמרי׳ לקמן דכיון דשכיחי . בה דמים כשאינה בדוקה היא. . או א״נ אע״ג דשכיחי בה דמים או א נאע גושכיוי בחומים מ"מ חזקת טהרה אית לה: והקשה ה"ר שמשון מקוצי להאי טעמא דחזקה מניין לו (חזקה לשמאי) דהלל טעה בסברתו וסבר דאם איתא דהוה

דם כו' והלא מקופה קשה נמי

לאביי איכא מוך. ללישנא דאשה מרגשת אפי׳ משמשת במוך נמי דיה שעתה וללישנא דמעיקרא הוה אתי משמשת במוך מטמאה למפרע: ונמלא בה שרך בזוים אחרם. לאחר שניטלו טהרות מן הקופה: שטהרות הראשונות טמאות. למפרע. ודוקא בזוית אחרת כגון קופה ארוכה אמחים וג' אמום דאיכא למימר

קודם שניטלו הטהרות הוה התם ונטמא הכלי מחמת השרץ וטהרות מחמת הכלי ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית ולא אשכחיה אבל באותו זוית לא דודאי בתר הכי נפל דאי הוה התם בשעת טהרות הוה חזי ליה כשהוליאן: אבל. כן הדבר: ומה הפרש בין זו לזו. והא טומאה דלמפרע הוא: שולים. פונ"ן בלע"ו. ועכבו השולים את השרץ מלצאת והוא הוציא טהרות דרך פיה מלמעלה והשרך שבזוית אחרת לא ראה: ולנו אין לה שולים. ואי הוה דם מאתמול בבית החיצון הוה נפיק ונפיל: מפריה ורביה. דכיון דחיישינן לדם בבית החילון לבו נוקפו ופורש מן האשה: וקא מקשי ליה קופה. הרי קופה דלא אמר אם איתא דהוה שרן מעיקרא הוה נפיק עם הטהרות כשעירה את הקופה: סייג. חזוק וגדר מדרבנן לטמא למפרע. וה״ה דמלי למיפרך הני מתני׳ אהנך לישנא דלעיל ולתרולי כי האי גוונא הלל טעי וסבר טעמא דשמאי אם איתא כו' וקשיא ליה קופה וקאמר ליה שמאי טעמא דידי משום העמד אשה על חוקתה או משום אשה מרגשת ולמאי דקא טעית נמי דקא מקשת לי קופה זו יש לה שולים כו': שיש לה שולים. והוא הוליאן דרך הפה הלכך אם שרץ היה בה לא ראהו ולה יצה: שהין לה שולים. כגון חביות של עץ שניטלו שוליהם ויכול להשתמש באורך חללן כשהן מוטלות בקרקע וכשהוא מערה אותן הוא מגביה ראש האחד ומערה והכל יולא ממנה: מאי טעמא דר' יותנן. הא ודאי אילו הוה התם בשעת טהרות הוה נפיק בהדייהו: אוגנים. במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנסרים כלפי פנים וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבו: עשרה דליים. י׳ פעמים בדלי אחד ומערה בכלי גדול: וכולן טהורין. דאמר השתא הוא דנפל דהואיל שלא מנאם קודם שעירה הדלי בפעם הואת לתוך הכלי טהורין: שאין לו אוגנים. לדלי דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם בזימני קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים: מיח שרקי. וחין לריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ אבל פירי לא שרקי וכשעירה טהרות ממנה הפכה כולה על פניה לפי שאין פירות נוחין לישרק ולנאת הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות

הוה שריק ונפיל בהדייהו: לא הפיד עלייהו. אי משייר מינייהו לחוך הדלי הלכך אינו שופך⁰ כל הדלי על פניו ומצו אוגנים לעכובי שרץ: קפיד עלייהו. לאפוקינהו כולהו והופך קופה על פיה ולא משייר מידי ואם איתא דהוה שרץ הכי נמי דלא אישתייר: בקופה שאינה בדוקה. שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה:

והא יין ושמן וקמ"ל דט' דליים הראשונים טהורים ולא אמרינן שהשרץ היה מחלה בבור וטימא הכל אלא אמרינן דבדלי זה אחרון

ומטמא כל מה שבבור אבל שאר דליים הראשונים טהורים:

ללישנא דחזקה כמו ללישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא וכו׳ כדפרישנא דבשלמא לאידך לישני דמרגשת או דפריה ורביה לא שייך כלל למיפרך מקופה הלכך ידע שטעה אבל ללישנא דחזקה לא טעה ומאי קא משני ליה לזו יש לה שוליים ולזו אין לה שוליים. ותירץ דהוה פשיטא ליה לשמאי דאילו היה הלל יודע דטעם דידיה משום חזקה לא היה מקשה לו מקופה לפי שדבר פשוט הוא לחלק בין קופה שאינה בדוקה לאשה בדוקה: ח"ק ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמ׳ ומיהו עשה סייג לדבריך הק׳ הר׳ משה מאיברא דהא פרישנא לעיל בריש מכילתין דהאי דבעי מאי טעמא דשמאי היינו משום דלא עביד סייג והא קא משני דמשום חזקה לא בעי למעבד סייג. א״כ מאי תו בריש מכילתוך דהאי רבעי מאי טעמא דשמאי היינו שמום דלא עבידי סייג והא קא משני דמשום חזקה רא בעי למעבר סייג. אי־כ מאי תו קאמר ליה הלל לשמאי מיהו עשה סייג לדבריך. וכן טעמא דמרגשת נמי פרשי לעיל משום סייג ושמאי נמי השיבו לפי דבריו דלוידן נמי משום טעמא דפריה ורביה ראוי למנוע שלא לעשות סייג: <mark>מדרור</mark> הראשונות קרי להו ראשונות לפי שכשנמצא השרץ כבר ניטלו הטהרות. ודוקא נמצא השרץ בווית אחרת וטעמא דר׳ יוחנן משום דאיפשר שהיה שם שרץ ולא ראהו. וכגון שהקופה הרבה רחבה אבל בקופה קטנה מודה ר׳ יוחנן דטהורות. אע״ג דלקמן בדלי שהוא קטן ולא אמרינן אם איתא דהוה ביה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה. משום דבשעה ששופך המים מן הדלי לא אסיק אדעתיה שיעלה שרץ עם המים אבל כשמשתמש טהרות עם הקופה נזהר יפה לראות שלא איבא בינייהו למרמי חבית ומקוה. וא״ת להני טעמי נמי איכא למרמי דהא מודה שמאי בשוטה דלא מרגשת דלמפרע תולין ובמקוה שורפין וכן להלל דלית ליה הני טעמי לריך לשנויי כדמשני דהתם תרתי לריעותא וי"ל דטעמא דהרגשה מהני להלל

איכא בינייהו למרמי חבית ומקוה וְמבוי להאיך לישנא איכא למרמינהו להני לישני ליכא למרמי ומאי איכא בין האי לישנא להאיך לישנא לאביי איכא מוך לרבא איכא מוך דחוק תניא כי האי לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי אמר לו הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה שנשתמשו בה מהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת שמהרות הראשונות ממאות אמר לו אכל ומה הפרש בין זו לזו לזו יש לה שולים לזו אין לה שולים רבא אמר מעמא דשמאי משום במול פריה ורביה תניא נמי הכי אמר לו שמאי להלל א"כ במלת בנות ישראל מפריה ורביה ומאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי התם הלל הוא דקמעי הוא סבר מעמא דשמאי דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי וקא מקשי ליה קופה ואמר ליה שמאי מעמא דידי משום במול פריה ורביה ולמאי דקמעית גמי דקמקשית קופה לזו יש לה שולים ולזו אין לה שולים ולמאן דתני האי לישנא הא תניא כי האיך לישנא משום בטול פריה ורביה הכי קאמר ליה הלל לשמאי אין מעמא קאמרת דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ומיהו עשה סייג לדבריך דמאי שנא מכל התורה כולה דעבדינן סייג אמר ליה א"כ בטלת בנות ישראל מפריה ורביה והלל מפריה ורביה מי קאמינא למהרות הוא דקאמינא ושמאי למהרות נמי לא דאם כן #לבו נוקפו ופורש (שולי"ם בדוקי"ן מכוםי"ן בזוי"ת סימ"ן) איתמר קופה שנשתמשו בה מהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת חזקיה אמר מהרות הראשונות מהורות רבי יוחנן אמר אמהרות הראשונות ממאות והא (בית) שמאי והלל מודו בקופה דמהרות 🐠 הראשונות ממאות כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שולים כי פליגי חזקיה ורבי יוחגן בקופה שאין לה שולים אין לה שולים מ"ם דר' יוחנן אין לה שולים ויש לה אוגנים יו התניא המדלה עשרה דליים מים בזה אחר זה ונמצא שרץ באחד מהן הוא ממא וכולן מהורין ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים האבל יש לה אוגנים כולן ממאין לימא חזקיה לית ליה דר׳ ינאי מיא שרקי פירי לא שרקי אי נמי מיא לא קפיד עלייהו פירי קפיד עלייהו ואי בעית אימא כי מודו שמאי והלל בקופה שאינה בדוקה שלא לטמא ודאי ולשמאי מהני אף בשוטה שלא לטמאותה בודאי א"נ יש לומר דידע טעמא דתרתי לריעותא לשרוף אבל תולין אע"ג דליכא תרתי לריעותא ועיקר פירכא דלעיל לשמאי דמשום דליכא באשה תרתי לריעותא מ"מ לא היה לו לטהר לגמרי וא"מ אכתי איכא למירמי דבמקוה מטמאינן אף ברה"ר ובנגע באחד בלילה מטהרים חלמים ברה"ר בראהו חי מבערב אלא ע"כ היינו טעמא משום דבמקוה איכא תרתי לריעותה וי"ל דלה קשה ליה לעיל אלא במאי דמטהר שמאי אף ברשות היחיד: לאביי איבא מוך. ה"מ למימר נמי דאיכא בינייהו שוטה דללישנא קמא דאשה מרגשת מודה שמאי בשוטה ואין לומר דללישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי מודה נמי שמאי בשוטה דשמא דם אחר נפל קודם בדיקה משום דמשמע דעל דם שנמלא עכשיו קאמר: בי פדיגי חזקיה ור' יוחנן בקופה שאין לה שולים. שחו משתמשין בה כשהיה מושכבת וקופה היא מרובעת ומשתמשין בה לרחבה ונמצאו טהרות בימין ושרץ בשמאל ופליגי דלחזקיה אית ליה טהרות האחרונות טמאות אבל הראשונות טהורות דשרן בתר הכי נפל דאילו הוה התם מעיקר׳ כשהגביה הקופה לערות ממנה הטהרות היה נופל גם השרץ ור' יוחנן אמר דטהרות הראשונות נמי טמאות שהאוגנים עכבו השרץ מליפול בארץ ולכך לא ראהו לפי שהטהרות נפלו ללד ימין ולנד שמאל שהשרץ שם לא ראה אבל אם היתה הקופה עגולה מודה רבי יוחנן דהרחשונות טהורות דחז נופלין השרץ והטהרות במקום אחד ואע"פ שהאוגנים מעכבין מליפול בארץ מ"מ אי הוה השרץ התם היה רואהו ולכך נקט דוקא נמלא בזוית אחרת וכן מוכח בפ"ק דשבת (דף ח.) דסתם קופה מרובעת גבי כוורת נקט רחבה ששה לפי שהיא עגולה ולריך להיות בה ד' מרובעים ובקופה נקט רחבה ד׳ ד׳ [לפי שהיא מרובעת] ודליים אפי׳ הם עגולים אתי שפיר דרגילות הוא לערות המים מהר ואין רואין אם נשאר שרץ בכלים ולר׳ יוחנן קופה דשמאי ה״ה דמלי למנקט אפילו באין לה שולים אך יש לה אוגנים: ס **והתניא** המדאה י' דליים כו'. הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי מתניתין דטהרות פ"ד (מ"ד) דתנן המדלה י׳ דליים ונמצא שרן בא׳ מהן הוא טמא וכולן טהורין וי״ל דהתם לא

קתני זה אחר זה ואיכא למימר דמיירי כשמדלה שם י׳ דליים והם כולם יחד בבור והעשירי שהגביה נמצא בו שרץ ולא ידעינן כשהיה השרץ על המים בבור אם בשאר דליים נגע בעודן בבור והוי ספק טומאה לפה על פני המים דטהור אף "ברה"ר כדאיתא בסוף נזיר (דף סד.) ואין חילוק בין יש לה אוגנים בין אין לה אוגנים אי נמי לא קתני מים במתניתין ואיכא למימר דמיירי בבור שיש בו

נפל תחלה בעודו ריקן וכשדלאו לבור לבסוף הוא טמא

פריך מינייהו: מודה שמאי בשור אדם אבל מונח על גבי קרקע הוי שוטה דבר שאין בו דעת לשאל ומטהרים ליה מעת לעת בשוטה. ודוקא בטהרות שנגעה והם בידי אדם אבל מונח על גבי קרקע הוי שוטה דבר שאין בו דעת לשאל ומטהרים ליה מעת לעת כדמוכח לקמן 0 כיון במודה שמאי להלל בשוטה והלל לא קאמר דטמא בחולין א"כ מאי טעמא דשמאי דקא מטהר בחולין בשוטה אפי בחולין אלא דאתא לפרושי מאי טעמא לא עבוד סייג וכן כל הנך טעמי דלקמן כדמפרש על טעמא דביטול פריה ורביה: ליכוא תנן כתמים דלא כשמאי. דכיון דלא ארגשה ודאי לאו מגופה אתא ואפי מכאן ולהבא דהא השתא נמי אשכחא ולא מרגשא. ועוד כדפ"ל דגזור בכולהם דפעמים ראוי לטמאות למפרע ממה נפשך. ועוד מאי קשיא ליה אי שמאי מטהר כתמים למפרע אל מכאן ולהבא ליכא מאן דמטהר: משמשת במוך. אע"ג אשכחן נמי רי שמעון בן אלעוד בסוף בא סימן דמטהר כתמים למפרע אבל מכאן ולהבא ליכא מאן דמטהר: משמשת במוך. אע"ג דנקט משמשת במוך לא שנותנין המוך בשעת תשמיש דהא ודאי אסור אפי' לג' נשים דמשמשות במוך משום השחתת זרע האיש דהוי דורע שלא תתעבר:): להני לישני ליכא למירמי. תפקא מינה דווע על העצים ועל האבנים אל גוותנהו לאחר תשמיש רהי אוראי אור שלא תתעבר:): להני לישני ליכא למורמי. תפקא מינה דלא נצטרך לחלק בעלמא בין חדא לריעותא לתרתי לריעותא. וא"ת להני לישני מיכא למירמי להלל. ו"ל דהלל נמי אית ליה לא נצטרך לחלק בעלמא בין חדא לריעותא לתרתי לריעותא. וא"ת להני לישני מיכא למירמי להלל. ו"ל דהלל נמי אית ליה

ז א ב ג מיי׳ פי״ז מהלי שאר אבות הטומאה הלכה ב: ח ד ה מיי עם הלכה א:

תום' הרא"ש

כמזיד ואונס כרצון עשה בה ספק כודאי שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון , אינו דין שיעשה בו ספק אינו דין שינשה בו ספק כודאי. ואיכא לאקשויי מה לטומאת שרץ שכן יש לה טהרה במקוה. הלכך נקל עליהן שלא לטמאן מספק עליהן שלא לטמאן מספק וועוד איכא למימר נוקי אדם וועוד איכא למימר נוקי אדם יוכיחו שעשה בהן שוג. יוכיחו שעשה בהן שוג. כמזיד ואונס כרצון [ולא] עשה בהם ספק כודאי אלא נקט ק"ו לרווחא דמילתא דהלכה למשה מסיני היא כדקאמר סתמא דתלמודא בחוליז הלכד סתמא דתלמודא בחולין הלכך לא חש לאקשורי: ואיבעית אימא היינו טעמא דרי שמען, כלומר ודאי מסוטה לא ילפינן סוף טומאה דתחלת טומאה דוקא איתקש לסוטה הלכך לרבנן כיון דאיכא תרתי לרבנן כיון דאיכא תרתי ור' שמעון אע"ג דלא חשיב ליה תרתי לריעותא מ"מ כיון דאיכא חזקה כנגד חזקה מאי טעמיה דמטהר ברה"ר גמר סוף טומאה מתחלת טומאה סוף טומאה מתחלת טומאה שולא מומאה מתחלת טומאה שולא מומאה בתחלת טומאה טעמה זמטהו בורון גמו סוף טומאה מתחלת טומאה וא"ת והיאך יליף סוף טומאה דאיכא חזקת טומאה מתחלת טומאה דאיכא חזקת טהרה וי״ל דיליף מתחלת טומאה כי ההיא דפ׳ כסוי הדם כי ההיא דפ' כסוי הדם הוי פלגא ופלגא דמטהרים ברשות הרבים אפי' במקום הראוי להיות ספק וה"ה סוף טומאה אפי' במקום חזקה ורבנן אמרי התם איכא חזקת טהרה דכנגד ריעותא דטיפוח הרבים אבל הכא גברא בחזקת יוובים אבל הכא גבו א בווקת טומאה כלומר איכא תרתי לריעותא והוי כודאי. והאי דקאמר [ר"ש] ברשה"י תולין משום דתחלת טומאה נמי ס"ל משום דתחלת טומאה נמי ס"ל ברשות היחיד תולין. ומיהה להך פירו׳ דפרי׳ דרי׳ שמעון ס"ל בספק טומאה בעלמא שורפין א"כ ל) לר׳ שמעון משום דאכתי איכא למיפרך אי מה תחלת טומאה ברשות אי מה תחלת טומאה ברשות התחלת נומא נדצו את מוה היחיד טמא ודאי אף סוף היחיד שמא ודאי אף סוף טומאה כן וייל דלטהר ברשות הרבים ילפינן שפיר מתחלת טומאה דגלויי מלתא בעלמא הוא לטהר כיון דהוי פלגא ופלגא כי היכי דמטהרינן בתחלת טומאה אבל לטמאות בותית טומאה אבי לטמחת ודאי ברשות היחיד לא ילפינן מהלכה: ושרצים דאתו לה מעלמא כו'. [וא"ת] תיקשי ליה מסיפא דתנן פ' דם הנדה וכן הכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע וכי תימא מטמא למפוע וכי והימא דאיכא דמים דאשה זו ודמים דנשים דעלמא התינח חלוק אלא אשה אמאי מקולקלת למנינה כדתנן לקמן בפרקין. וי"ל דשאני התם דאיכא כתם ריי"ל דשאני התם דאיכא כתם דממה נפשך מטמא למפרע היכא דהכתם יכש או במקום שאין דם זה ראוי לבא בחלוק אלא א"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה דאיכא למימר למפרע שיחתה ראיכא למהר למפרע שיחתה או איזדקרא ולאו אדעתה הלכך לא פליג ככולהו: הואיל ואשה מרגשת בעצמה. וא"ת חזאי בלא הרגשה מאי איכא למימר ופרש"י האי דלא ארגשה עכשיו משום די אוגשה עכשין מחום דסבורה הרגשת העד הואי וכי האי גונא אמרינן בריש הרואה כתם. וק' דא"כ היכא דשמשה תטמא דסבור הרגשת שמש הואי כדאמרי׳ נמי התם וי"ל דכי חזאי בלא הרגשה מלתא דלא שכיח הוא ולא מלתא דלא שכיח הוא ולא עבוד רבנן חיזוק דכשמרגשת בודקת לאלתר אבל שינה ושוטה וכתמים שכיחי הלכך פריך מינייהו: מודה שמאי